

SEMPOZYUM TANITIM ve DEĞERLENDİRME
“Uluslararası Yanlış Algılar ve Doğru İslâm Sempozyumu”
(28-30 Ekim 2016 / Şanlıurfa)

Yrd. Doç. Dr. Ömer Sabuncu*
Abuzer Gaffar Sevim*

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve Şanlıurfa İl Müftülüğü işbirliği ile “**Yanlış Algılar ve Doğru İslâm**” başlıklı uluslararası sempozyum 28-30 Ekim 2016 tarihleri arasında Şanlıurfa GAPTEM’de gerçekleştirildi. Sempozyumda İslâm ve Kur’an, nübüvvet, Hz. Peygamber (s.a.s.) ve sünnet, İslâm ve Batı, İslâm ve cihad, İslâm ve ırkçılık, tefsir, İslâm hukuku, hadis, tasavvuf, felsefe ve din bilimleri, dünya ve ahiret dengesi, İslâmî hareketler ve şiddet, İslâm, sevgi ve aile ana başlıkları altında toplam 48 tebliğ sunuldu.

Sempozyum -açılış konferansı hariç- iki ayrı salonda eş zamanlı olarak 7 ayrı oturumda gerçekleştirildi. Sempozyuma 28’i yerli, ikisi yabancı (Sudan ve Katar Üniversiteleri) olmak üzere 30 farklı üniversiteden katılım sağlandı. Katılımcılar 9’u yabancı toplam 59 akademisyenden oluştu.

Sempozyum saat 09.00’da saygı duruşu ve İstiklal Marşı ile başladı ve Mevlid-i Halil Dergâh Câmii İmamı Hafız İbrahim Onat’ın Kur’an tilâveti ile devam etti. Saat 09.30-10.00 arasında protokol konuşmaları yapıldı.

İlk konuşmayı yapan Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı sayın Prof. Dr. Murat Akgündüz, konuşmasında 2016’nın Mart ve Nisan aylarında Harran Üniversitesi’nin yapmış olduğu sempozyumlara vurgu yaptı. Konuşmasında yanlış algıların temel çıkış noktalarına dair tarihten örnekler verdi. Hz. Osman dönemindeki olaylardan bahsederek, Osmanlı dönemindeki Kadızâdelilerin yeniçerileri yanlarına alıp sûfilere saldırdıklarını ve dergâhları yıktıklarını hatırlattı. Bu karışıklıkların günümüzde farklı isimlerle devam ettiğini söyledi. Bu konuda özellikle akademisyenlere ve Diyanet İşleri Başkanlığı’na büyük görevler düştüğünü belirtti. Bu ve benzeri örgütsel yapılanmalara fırsat vermememiz gerektiğini ifade ederek bu konudaki cehaletimizi gidermemiz gerektiğini söyledi.

---

* Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslâm Tarihi Anabilim Dalı, omersabuncu@harran.edu.tr.

* Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslâm Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans öğrencisi.

İkinci konuşmayı Harran Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ramazan Taşaltın yaptı. Konuşmasında dine karşı tarafsızlığın mümkün olamayacağını, ya dinin karşısında ya da dinin yanında olmamız gerektiğini ifade etti. Günümüz terör örgütleri ve dini istismar eden kişilerin yeni bir din ürettiğini belirtti. Bu konuda İlahiyat fakültelerinin diğer fakültelere göre daha etkin olmasının gerektiğine dikkat çekti.

Üçüncü konuşma Şanlıurfa Milletvekili Halil Özcan tarafından yapıldı. Özcan konuşmasında, tarih boyunca ifrat ve tefrit konusunda birçok örgütün ortaya çıktığını belirtti. İnanığımız dinin barış dini olduğunu, terör maşalarının var olduğu sürece terörün faaliyetlerini sürdüreceğini söyledi. Terörün bizlere komşularımızdan geldiğine dikkat çekti.

Protokol konuşmasının sonucusunu ise, Şanlıurfa Vali vekili Ahmet Yıldız yaptı. Ülkemizde gerçekleştirilmeye çalışılan bu darbe girişiminin başarılı olması halinde ülkemizde paralel bir dinin ortaya çıkacağını, İslâm'ın varlığını ortadan kaldıracak kapıların aralanacağını vurgusunu yaptı. Bu konuda akademisyenlere ve İlahiyat fakültelerine önemli görevler düştüğüne dikkat çekti.

Açılış konferansı saat 10.00-10.30 arasında yapıldı. Açılış konuşmasını Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Musa Kazım Yılmaz "Kur'an ve Sünnet Karşısında Müslümanların Tutumu" adlı tebliğiyle yaptı. Tebliğinde modernite ve din ilişkisi bağlamında modernitenin bize batının aşladığı bir sistem olduğundan ve din ile taban tabana zıt olduğundan bahsetti. Modernitenin insan hayatını konforize ettiğini ve dini yaşamda insanı hissizleştirdiğini vurguladı.

Konusu İslâm ve Kur'an olan birinci oturum, 10.45-12.15 saatleri arasında Altınbaşak Salonu'nda gerçekleştirildi. Oturum başkanlığını Prof. Dr. Murat Akgündüz'ün yaptığı bu oturumda ilk olarak İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Adnan Demircan, "Emevi İslâm'ı Söylemi Üzerine Bazı Düşünceler" adlı bildirisini sundu. Bu bildiride Demircan, "Emevi İslâm'ı" kavramını ilk defa kullananların Aleviler olduğunu ve İhsan Eliaçık ve Yaşar Nuri Öztürk'ün bu görüşü benimsediğini belirtti. Emevilerin dinle ilgili bir siyasetinin olmadığını belirten Demircan, vahyin uygulamaya geçince beşeri olduğunu ve insana ait olduğunu söyledi. Bugün Müslümanların sahip olduğu bütün itikadî ve amelî mezheplerin hepsinin Müslümanların tarih tecrübesi neticesinde olduğunu, olumsuz olan durumları sadece Ümeyyeoğulları'na nisbet etmenin haksızlık olduğunu belirtti.

İkinci tebliği Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ali Bakkal "Kur'an'ın Yorumunda Siyak ve Sibaka Riayet Edilmemesinden Kaynaklanan Yanlış Algılar" adlı sunumuyla gerçekleştirdi. Konuşmasında Hz. Peygamber

döneminde Kur'an'ın anlaşılması hususunda sıkıntı yaşanmadığını, ancak sonraki dönemde bu durumun Müslümanlar arasındaki temel sorunlardan biri olduğunu belirtti. Bu sorunun çözümü için genel anlamda bağlama (metinsel, sosyal, tarihsel bağlam) riayet edilmesi gerektiğinin altını çizen Bakkal, örnekler sundu. Diğer bir konuşmacı Muhammed Abdüllatif ise tebliğinde, Kur'an'ı anlamamız için ona bütüncül olarak bakmamız gerektiğini Kur'an'a cüzi olarak bakacak olursak yanlış yapmış olacağımızı dile getirdi. 'Karı-koca arasındaki anlaşmazlıkta aranızda bir hakem tayin edin' ayetinin bu manada güzel bir örnek teşkil ettiğini dile getirdi.

Dördüncü konuşmacı Artvin Çoruh Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Halit Boz "Çağımızda İslâm Bütünlüğü Karşısında Kur'an ve Sünnet Birlikteliğinin Sona Erdirme Çabaları" adlı bir tebliğ sundu. Bu tebliğinde Oryantalistler üzerinden Kur'an ve Sünnet'in gerekli olmadığına yönelik çalışmalar yapıldığından bahsetti. Sadece Kur'an'ın yeterli olduğunu hadisin gerekli olmadığını ifade ederek bu konuda zemin oluşturmaya çalıştıklarını belirtti. Beşinci ve son konuşmacı Gaziantep Zehra Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Müslim konuşmasında, "Doğru İslâm'ın, Peygamberimizin hadislerde bahsettiği İslâm olduğunu, İslâm Âlimlerinin hatalı şeyler üzerinde birleşmeyeceklerini, yanlış algılarımız ve art niyetlerin Batı tarafından bize geldiğini, Kur'an'ı var edenin ümmet değil, ümmeti var edenin Kur'an olduğunu, İslâm olduğunu" belirtti.

İkinci oturum Altınbaşak ve Yonca Salonlarında eş zamanlı olarak başladı. 14.30-16.00 saatleri arasında süren Altınbaşak Salonu'ndaki ikinci oturumun konusu "Nübüvvet, Hz. Peygamber ve Sünnet" idi. Oturum başkanlığını Prof. Dr. Adnan Demircan'ın yaptığı salonda, ilk tebliğ Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mustafa Ekinci tarafından "Kadiyânîlikte Yanlış Nübüvvet Anlayışı" adlı bildiri ile sunuldu. Konuşmasında Kadiyânîler'in Gulam Ahmed'i bir peygamber olarak ve onu Hz. Peygamber'in bir yansıması olarak kabul ettiklerine değindi. Ancak Kadiyânîler'in arasında Lahor Kadiyânîleri'nin onun peygamber değil de bir müceddid olduğuna inandıklarını söyledi.

İkinci tebliğ Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. İlyas Canikli tarafından "İlk Dönemden Günümüze Hz. Peygamber Aleyhtarlığının Temel Karakteri" başlığı altında sunuldu. Konuşmasında inanç kavramını, 'itikat alanında diğer dinlerin gölgesinde kalıp çırpınışa girmek' olarak tanımladı. O dönemde şiirin çok etkili bir silah olduğunu, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) hakaret ettiklerinden dolayı dönemin şairlerinden cezalandırılanlar olduğunu belirtti. Efendimizin (s.a.s.) vahiy kâtipliğini de yapan İbn Ebî Serh'in sonraki süreçte Efendimize olan aleyhtarlığından dolayı yalan yanlış ifadelerde bulunduğunu, 'o vahiyleri karıştırırdı, bazen kendisine gelenin vahiy olup olmadığını bilmezdi, bilakis ben onu uyarırdım.' gibi ağır ithamlarda bulunduğunu belirtti. Bu

oturumda Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Mithat Eser, “Sünnetullah Kavramından Hareketle Mucizelerin İmkânsızlığı Algısı” başlıklı bir bildiri sundu. Oturumda ayrıca iki Arapça tebliğ de sunuldu. Bu tebliğleri sunan hocalarımızdan biri Katar Üniversitesi Öğretim Üyesi Ma’ruf Âdem Bâvâ ve diğeri Mardin Artuklu Üniversitesi Öğretim Üyesi Eymen Casim ed-Duri’dir.

14.30-16.00 saatleri arasındaki “İslâm ve Batı” konulu oturum, Yonca Salonu’nda yapıldı. Oturum Başkanlığı’nı Prof. Dr. Âdem Apak’ın yaptığı salonda ilk tebliğ, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Fikret Karaman tarafından “Batı Medyasında İslâm ve Hz. Muhammed (s.a.s.) Tasavvuru” başlığı ile sunuldu. Tebliğinde Batı ile aramızda yaşanan krize, Danimarka ile 2005 yılında yaşadığımız karikatür sorununu örnek veren Karaman, Danimarka Başbakanı Rasmussen’in ilk etapta İslâm âleminden özür dilemediğini, ancak ileriki vadede krizin büyümesinden endişe edilerek İslâm işbirliği teşkilatının girişimleriyle özür dilediğini belirtti. Tebliğinde batının İslâm algısında her zaman kasıtlı olarak olumsuz bir yapının mevcut olduğunu ileri süren Karaman Batı’nın İslâm denildiğinde terör, kan ve şiddeti öncelediği ve halkına bu yönde bilgi aktardığını belirtti.

Oturumun ikinci tebliği Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. İbrahim Hakkı İmamoğlu tarafından gerçekleştirildi. “Sentetik Korkudan Terörize Edilmiş Gerçek Kital Ayetlerine: İslamofobi ve Medeniyet Problemi” adlı tebliğinde terörün bir endüstri olduğunu, dış emperyalist hesapların bu endüstrinin bitmesini istemediğini, dinsel olarak görülen her eylemin arkasında politik, sosyolojik, ekonomik sâiklerin olduğunu belirtti. İslamofobinin bugünün tarihselliğinin kurucu aklının ürettiği sentetik bir korku olduğu, bu korkunun Batı’nın zorunlu olarak karşısında yer alan İslâm dünyası için “bir kelebek etkisi” oluşturduğunu, bu etkinin sosyo-politik, sosyo-kültürel bağlamlarda İslâm’ın terörize edilmesi şeklinde kendini gösterdiğini belirtti. Oturumun son konuşmacısı ise Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Celil Abuzar idi. “Televizyonun Ailenin İslâm Algısına Etkisi” adlı tebliğinde, modern topluma geçişle birlikte yükselen yaşam standartlarının insanı doğadan kopardığını, beton mezarlara dönüşen kentlerde televizyon kutularına hapsedtiğini belirtti. Televizyonun aile kurumuna verdiği olumsuz etkiyi en aza indirmek için devlete, ailelere, sivil toplum kurumlarına, dini kurumlara büyük sorumluluklar düştüğünü belirtti.

Sempozyumun üçüncü ve son oturumu yine Altınbaşak ve Yonca salonlarında eş zamanlı başladı. 16.30-17.45 saatleri arasındaki “İslâm ve Cihad” konulu üçüncü oturum, Altınbaşak Salonu’nda Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Recep Çiğdem’in oturum

başkanlığında başladı. Oturumun ilk tebliğini Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Şadi Eren “Yanlış Anlaşılan Sevimli Bir Kelime: Cihad” adlı sunumuyla gerçekleştirdi. Cihadın hükmü, cihadın gayesi, cihad ve savaş arasında fark, İslâm ve barış gibi konulara değinen Eren, Allah yolunda cihadın Kur’an’ın en temel mesajlarından biri olduğunu belirtti. Cihadın düşünüldüğünün aksine sevimli bir kelime olduğunu belirten Eren bu kelimenin olumsuz propagandaya alet edildiğini belirtti. Cihad kelimesinin hem birey hayatında hem toplum hayatında faydasının olduğunu belirten Eren cihad şuuru olan bir Müslümanın, nefsi terbiye ve toplum terbiyesinde her daim bir adım önde olacağını vurguladı. Oturumun ikinci tebliğini Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Hasan Keskin “Fitne Kavramının Bazı Yorumlarının Yanlış Cihat Algısının Oluşmasına Etkisi” adıyla sundu.

Oturumun üçüncü tebliğini sunan Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Mehmet Azimli, “İslâm’ın Savaş Karşısındaki Tutumu” adlı tebliğinde Hz. Peygamber dönemi savaşlar ve sebeplerinden bahsetti. İslâm’da savaşın gayesinin İslâmî fikirleri dayatmak, savaşa teşvik açısından yapılan dinî telkinlerin, cennet, şehitlik gibi hükümler de, toplumu zorla dinîleştirmeye yönelik olmadığını, bu savaşları sürükleyen dinî bir sâik olduğunu ancak dinîleştirme hedefi bulunmadığını vurguladı. Bir diğer tebliği Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mahmut Çınar “Tadlil, Tekfir ve Cihad Üçgeninde İslâm, Hakikat ve Tasavvurlar” adıyla sundu. Tebliğinde İslâm dininin, itikadî, amelî ve ahlakî düzenlemelerinin tamamında beş temel ilkeyi gözettiğini söyledi. “Külliyât-ı Hamse” veya “Zarûriyyât” olarak da isimlendirilen bu beş temel ilkenin can, mal, şeref ve onur, akıl ve din güvenliği olduğunu; hiçbir itikadi hüküm, hiçbir ibadet veya muamelatin, hiçbir ahlakî değer, insanların yaşama, mal edinme, şeref ve onur sahibi olma, sağlıklı düşünme ve dini tercihte bulunma hakkını kısıtlamayacağını belirtti. Zaman zaman kitap ve sünnet kaynaklarında, ilk bakışta bu ilkelerle çelişen bazı unsurlara rastlamanın mümkün olduğuna, bu durumda söz konusu cüzi unsurların bu ilkeler doğrultusunda anlaşılıp yorumlanması gerektiğine vurgu yaptı.

Oturumunun son tebliğini Harran Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Ramazan Omar "الجهاد بين الفهم الصحيح والتطبيق القبيح" adlı sunumuyla gerçekleştirdi. Tebliğinde cihadın çaba, meşakkat anlamlarına geldiğini, cihadın esas gayesinin Allah’ın şeriatını korumak olduğunu Müslümanların birbirini öldürmesinin cihat olmadığını ifade etti.

16.30-17.45 saatleri arasındaki konusu “İslâm ve ırkçılık” olan oturum Yonca Salonu’nda Prof. Dr. Fikret Karaman’ın oturum başkanlığında başladı. İlk olarak Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Âdem Apak, “İslâm’ın İrkçılığa Karşı Tutumu” adlı tebliğini sundu. Tebliğinde İslâm’ın ve Hz. Peygamber’in (s.a.s.) asabiyeti tamamen ortadan kaldırmaya

çalışmadığını çünkü kabile dayanışması anlamındaki asabiyetin kabile hayatının ayrılmaz bir parçası olduğunu, asabiyetin kabile veya aşiret hayatı yaşayan toplumların coğrafî, içtimaî (sosyolojik) ve ruhî (psikolojik) bir gerçeği olduğunu vurguladı. Bu hususta Hz. Peygamber'in iki türlü strateji takip ettiğini, birincisinde asabiyeti cahiliye davası olarak niteleyip, bu uğurda hareket edenleri kınayarak onun menfî etkilerinden Müslümanları korumaya çalıştığını; ikincisinde asabiyete karşı, asabiyetle birçok ortak noktası olan sıla-i rahim uygulamasını dinin prensipleri içine dâhil ettiğini, bu sayede eski asabiyet duygusunu hem tesirsiz hale getirdiğini, hem ıslah etmek, hem de ondan faydalanmak istediğini belirtti.

Oturumun bir diğer tebliğini Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Ahmet Vefa Temel "İslâm'ın Asabiyete Bakışı" adlı sunumuyla gerçekleştirdi. Tebliğinde İslâm dininin Araplar arasında son derece etkili olan nesep ilişkileri, soy ve ırka dayalı üstünlük anlayışı yerine, sıla-i rahim çerçevesinde Müslümanlara dinî ve ahlakî sorumluluklar yüklendiğini ve buna göre akrabalık bağının sürdürülmesine yapılan vurgunun, ırkın, soyun-sopun üstün tutulması düşüncesinden değil, toplum düzeninin sağlanması ve yardımlaşma duygusunun geliştirilmesi hedefinden kaynaklandığını belirtti. Oturumun diğer iki tebliğinden birini Gaziantep Üniversitesi Öğretim Üyesi Bakir Muhammed Ali *موقف الإسلام من العرقية* adlı tebliğiyle ikincisini ise Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Ahmed İsmail Hasan Ali *موقف الإسلام من التعصب العرق* adlı tebliğiyle gerçekleştirdi. Sempozyumun ilk günkü oturumları bu oturumla sona erdi.

Sempozyumun ikinci gününün ilk oturumu 29 Ekim 2016 Cumartesi saat 09.00-10.30 saatleri arasında Altınbaşak Salonu'nda gerçekleşti. Konusu "Tefsir" olan ve oturum başkanlığını Prof. Dr. Hikmet Akdemir'in yaptığı oturumda ilk tebliği Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Yunus Emre Gördük "İşârî Tefsirde 'Yorum-Algı' Problemi ve Pratik Sonuçları" adlı sunumuyla gerçekleştirdi. Tebliğinde İşârî tefsir konusunda sıhhatli ve insafî tahlil yapabilmenin yegâne çaresinin ön yargılardan ve İbn Arabî gibi mahdut tikel örneklerden hareket etmekten vazgeçmek olduğunu belirtti. Bunun yerine somut verilerden ve İşârî tefsir erbabının genel itibarıyla Kur'an'a yaklaşımlarını yansıtabilecek tutarlı ve tümel örneklerden yola çıkmanın hem ilmî objektiflik hem de insafî olmak adına elzem olduğunu söyledi. Öte yandan işârî açıklamalar yapan zevâtın bu açıklamalarla Allah'ın muradını değil kendi hissettikleri bir takım manaları ifade ettiklerine vurgu yaptı. Bu tür yorumların sahibine mahsus birer öznel yorum kategorisinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtti. İkinci tebliği Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Tuğrul Tezcan "Te'vil mi, Tahrif mi? Politik Düşünce Eksenli Kur'an Ayet ve Kavramları Bağlamında Modernist Algının Eleştirisi" adlı sunumuyla

gerçekleştirdi. Tebliğinde genelde Mısır ekseninde klasik modernist müfessirleri, özelde Abduh'u merkeze aldığı belirten Tezcan, çalışmada ümmet, millet, şeriat, hilafet ve şûrâ kavramları üzerinden modernist algıyı tevil-telvin ikilemi üzerinden okumaya çalıştığını; önce siyasi polemiklere konu edilen bu beş kavramın geleneksel epistemolojide karşılıklarını aradığını sonra da tevil ve telvin kavramları için oluşturduğu sabiteler üzerinden modernist/ıslahçı yaklaşımları değerlendirdiğini söyledi. Çalışmada Abduh'un bu kavramları Kur'an'ın anlam evreninden çıkartarak tamamen indî, sübjektif bir mecraya doğru sürüklediğini gerçeğine gördüğünü belirtti. Bu beş kavram çerçevesinde Abduh'un, Kur'an'ın zahirine ters düşen bir portre sunmadığını söyledi.

Diğer bir tebliği, Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Necdet Karakaya "Subjektif Tefsirlerde Algısal Sorunlar ve Bu Sorunların Kaynağı" adıyla sundu. Son tebliği Şeyh Edebalı Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Avnullah Enes Ateş "Tefsirde Yozlaşmaya Bir Örnek Olarak İnsanın Yaratılışı Meselesine Getirilen Subjektif Yorumlar" adlı sunumuyla gerçekleştirdi.

Günün diğer oturumu eş zamanlı olarak Yonca Salonu'nda saat 09.00-10.30 da, "İslâm Hukuku" konusuyla Prof. Dr. Ali Bakka'ın oturum başkanlığında gerçekleştirildi. İlk tebliğ Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Recep Çiğdem tarafından "Savaş Hukuku ve Ahlakı" adıyla sunuldu. Çiğdem, tüm diplomatik çabalar bitirilmeden ve her yol denenmeden korkunç durumlara sahne olan savaşa başvurulmaması, savaş kaçınılmaz olursa, ahlaklı ve kurallı bir çatışma sağlanması gerektiğini belirtti. Savaşta insan bütünlüğünü korumayı esas alan insancıl ilkelerin göz ardı edilmemesi, tahribatın sınırlı tutulması, katliam yapılmaması, zaruri olmayan öldürmeden uzak kalınması, savaşçı ve sivil ayrımı yapılması; savaşa katılmayan çocuk, kadın, din adamı, sağlıkçı gibi sivillerin hedef alınmaması, esirlere insanî muamele edilmesi, fuhuş, tecavüz ve işkenceden uzak durulması, doğanın korunması yani ahlaklı, adil ve insancıl bir savaş sürdürülmesi hem İslâm hukukunun hem de çağdaş hukukun istemleri arasında olduğunu vurguladı. Bu kuralları ihlal edenlerin yani savaş suçu işleyenlerin ulusal veya uluslararası mahkemelerde yargılanmasının mutlaka sağlanması gerektiğini altını çizdi. Aksi halde, insanların ve toplumların hukuka olan güvenlerinin kalmayacağını bununda bir çöküş demek olduğunu söyledi.

İkinci tebliğ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Cemalettin Şen tarafından, "Fıkıhta Ölçülülük İlkesinin İslâm'ın Doğru Algılanmasına Katkısı" adıyla sunuldu. Şen tebliğinde, İslâm'ın "doğru algılanması" meselesinin, "algılanması" meselesinden daha önemli olduğunu belirttikten sonra, fıkıhta ölçülülük meselesinin, İslâm'ın Müslüman olsun olmasın bütün insanlar tarafından

doğru algılanması imkânını sağladığından bahsetti. Ölçülülük kavramının kaynak itibarıyla ahlaki bir kavram olduğundan dolayısıyla fıkhîta ölçülülük meselesinin, kişinin ahlakını olumlu yönde etkilemesi nedeniyle doğru bir algının oluşmasına katkı sağladığını belirtti. Bu oturumda sunulan diğer iki tebliğden ilkinin Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ali İhsan Pala “Bir Dindarlık Algısı Olarak İhtiyatî Tutum’un Fıkhî Tahlili” adıyla sundu. İkinci tebliği ise Adıyaman Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Recep Özdemir “Fıkhî Hükümlerin Tesisinde “Sünnet”in Değeriyle İlgili İndirgemeci Yaklaşımın Eleştirisi” adıyla sundu.

10.45-12.15 saatleri arasındaki oturum, Altınbaşak Salonu’nda gerçekleşti. Konusu “Hadis” olan bu oturumun başkanlığını Prof. Dr. Yusuf Ziya Keskin yaptı. İlk tebliğ Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nihat Yatkın tarafından “Hadisi Doğru Anlamak - Örnek Bir Uygulama” adıyla sunuldu. Tebliğinde insan davranışlarının biyolojik ve psikolojik olmak üzere iki temeli olduğundan bahseden Yatkın, davranışların bu iki temel üzerinde gerçekleştiğini, insanın özgür ve fonksiyonel bir iradeye sahip olduğu, ancak insan fark etmese de onun üstünde yaratılan külli iradesinin söz konusu olduğundan bahsetti. Yatkın tebliğini şu cümlelerle sonlandırdı: “Şayet siz günah işlemeseydiniz Allah, günah işleyecek bir topluluk yaratırdı, (günah işlemenin) ardından onlar bağışlanma talep ederlerdi, Allah da onları affederdi.” Tebliğin ana konusu olan bu hadis yirmi üç küsur yıllık nübüvvet tecrübesiyle, insanı belki de en ince ayrıntılarıyla tanıyan ve Yüce Allah’ın yol göstericiliği ile potansiyel olarak günah işleme ve kötülük yapma kabiliyetiyle yüklü olan her bir insana psiko-sosyal açıdan geniş bir ferahlık sağlamaktadır. Onun ölümcül hastalık olarak nitelenen umutsuzluk girdabına düşmesine engel olmaktadır.

Oturumun diğer bir tebliğini Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Abdullah Yıldız “Hz. Peygamber Örneğinde Algı Yönetimi ve İrcâf (Menfi Propaganda)” adıyla sundu. Diğer bir tebliğ ise İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Saffet Sancaklı tarafından “Hadis Karşıtlığının Tarihi Arka Planı ve Günümüze Olumsuz Yansımaları” adıyla sunuldu. Tebliğinde Hadissiz Kur’an Müslümanlığı söyleminin, tamamen ilmi anlayışa aykırı olup, siyasi bir mesele, ideolojik, indi ve keyfi bir söylem olduğunu belirtti. Modernizmin ortaya koyduğu ve daha çok oryantalistlerin İslâm’ı yozlaştırma ve bozma projesi olduğunun altını çizen Sancaklı, hiçbir samimi ve akli başında olan bir Müslümanın böyle bir söylemi hiçbir gerekçeye dayalı olarak kabul etmesinin mümkün olmadığını dile getirdi. Hz. Peygamber’in Kur’an karşısındaki konumunun ve Hz. Peygamber’in yetki alanının tarih boyunca âlimler tarafından tespit edildiğini ve İslâm dininin bu istikamette anlaşıldığını söyledi. Sancaklı, Hz. Peygamber’in yetki alanını sadece tebliğle sınırlandırmanın tam bir çıkmaz sokak olduğunun ve Batı dünyasına İslâm’ı şirin gösterme amacıyla İslâm

dininin kolunu kanadını kesmeye çalıştığının, Batı'nın karşısında ezilmişlik psikolojinin bir tezahürü olduğunun altını çizdi. Son tebliği Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Aşır Örenç "Yanlış Hadis Algısı ve Etkileri: Sahih İslâm Anlayışının Önündeki Engel Yanlış Hadis Yorumu/Anlayışı" adıyla sundu.

Yonca Salonu'nda eş zamanlı olarak başlayan 10.45-12.15 saatleri arasındaki "Tasavvuf" konulu oturumun başkanlığını Prof. Dr. Tuncay İmamoğlu yaptı. Oturumun ilk tebliğini Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yrd. Doç. Dr. Cüneyd Gökçe "Müsbet ve Menfi Yönleriyle Tasavvuf Hareketleri" adıyla sundu. Diğer bir tebliği Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Vezir Harman "Yanlış Şefaât Algılarını Düzeltmeye Katkı Açısından Şefaatin Dua ve Velayet ile İlişkisi" adıyla sundu. Oturumun üçüncü tebliğini Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Abdulvahap Yıldız "Tasavvuf Kültüründe Dua Algısının İnsan Üzerindeki Müsbet Etkileri" adıyla sundu. Oturumun bir diğer tebliğini Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. M. Nuri Güler "Kur'an ve Sünnet'e Göre Ölünün Tasarrufu" adıyla sundu. Oturumun son tebliğini Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Ali Tenik "Mutasavvıfların Kur'anî Kavramlara Getirdiği Yorumlar ve Alan Dışının Yarattığı Algı" adıyla sundu.

14.00-15.30 saatleri arasında gerçekleşen oturum Altınbaşak Salonu'nda Prof. Dr. Saffet Sancaklı'nın oturum başkanlığınca gerçekleştirildi. Konusu "Felsefe ve Din Bilimleri" olan bu oturumda ilk tebliğ Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ruhattin Yazoğlu tarafından sunuldu. "Modern Düşüncenin Verilerinden Yola Çıkarak Yapılan Yanlış Din Yorumları Üzerine Bir İnceleme" ismini taşıyan tebliğinde Yazoğlu, İslâm dininin verileriyle alakalı ortaya konulacak yorum ve değerlendirmelerin arka planında, modern düşüncenin baskınlığı değil, İslâm düşüncesinin sahih kaynaklarının olması gerektiğini belirtti. Sahih kaynaklardan yola çıkılarak yapılacak değerlendirmelerin, yanlış din algısını ortadan kaldıracığını düşündüklerini söyledi. Oturumun ikinci tebliği Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kasım Şulul tarafından "İbn Haldun'a Göre Hilafetin Saltanata Dönüşmesinin Anlamı, Doğrular-Yanlışlar" adıyla sunuldu. İlk dört halife zamanında yönetimde hükümdarlık karakterinin olmadığını belirten Şulul, temel yönlendirici unsurun din olduğunu ve herkesin kendi kendinin gözetleyicisi ve yanlıştan sakındırıcısı olduğunu belirtti. Başka hiçbir denge gözetilmeden sadece dinin razı olacağı birinin vasiyetle tayin edilebileceğinden ve onu diğerlerine tercih edilebileceğinden bahsetti. Ancak Muâviye b. Ebû Süfyân'dan (r.a.) itibaren, devlet yönetiminde asabiyetin son derece güçlendiğini, kişiler üzerinde dinin yönlendiriciliği etkisinin zayıfladığını, hükümdarlık ve asabiyetin yönlendiriciliğine ve otoritesine ihtiyaç duyulduğunu belirtti. Asabiyetin

kabul etmeyeceği birisinin vasiyet edilmesi halinde, bunun reddedildiğine, o kişinin yönetimi uzun süreli olmadığına, Müslümanların ayrılığa ve anlaşmazlığa düştüğüne vurgu yaptı.

Üçüncü tebliğ Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tuncay İmamoğlu tarafından “Düşünce-Eylem İlişkisi Açısından Din Algısı Üzerine Felsefi Bir Değerlendirme” adıyla sunuldu. Tebliğinde tasavvurun insan eylemlerini belirlemede ana unsur olmasının tartışılmaz bir gerçek olduğunu vurgulayan İmamoğlu, gerek İslâm gerek batı dünyasında sosyal, siyasî ve ekonomik hayatın şekillenmesinin tasavvurun bir sonucu olduğunu belirtti. İmamoğlu, İslâm dünyasında başlangıçta var olan doğru tasavvurların ortaya çıkardığı olumlu durumun, daha sonraki zamanlarda bu tasavvurların dönüştürülmesiyle olumsuz bir havaya büründüğünü vurguladı. Batı dünyasında ise aydınlanma süreciyle birlikte akla çok farklı anlamlar yüklendiğini; önceki zamanlarda bir araç olarak tasavvur edilen aklın bir amaç haline getirildiğini ifade etti. Bunun yanında aklın bu şekilde tasavvur edilmesi ile bu kültürde var olan manevi her şeyi ortadan kaldırdığına, seküler ve pragmatist bir dünya görüşünün ortaya çıktığına dikkat çekti. Gerek İslâm gerekse Batı dünyasında var olan bu anlayışın her ikisinin de kaygı verici olduğunu söyleyen İmamoğlu, bu durumda yapılması gereken şeyin yanlış anlayış biçimini düzeltmek ve kavramların anlamlarını yeniden gündeme getirmek olduğunu söyledi.

Diğer bir tebliği Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Abdullah Kartal “Felsefe - Din - Bilim İlişkilerindeki Yanlış Anlamalar ve Gazali Örneği” başlığıyla sundu. Kartal tebliğinde felsefe ve bilim alanında İslâm dünyasında ortaya çıkan ve 20. yüzyılda en üst seviyeye ulaşan gerilemenin yegâne müsebbibinin Gazali olduğu iddiasının büyük bir yanlış olduğunu; Gazali’nin nedensellik ile ilgili yorumlarından bilim karşıtlığı çıkarmanın asla mümkün olmadığını ifade etti. Ayrıca onun nedensellik ile ilgili görüşlerinin, deneyimcilikle ve önemli temsilcisi David Hume’un düşünceleriyle kıyaslanabilir derecede felsefi ve bilimsel düşünceye uygun olduğunu belirtti.

Eş zamanlı olarak Yonca Salonu’nda başlayan “Dünya ve Ahiret Dengesi” konulu oturumun başkanlığını Prof. Dr. Mehmet Azimli yaptı. İlk tebliğ Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Fatma Çakmak tarafından “Müslüman Toplumlarında Dünyevileşme” Üzerine Paradigmatik Bir Okuma: Aidiyet ve Mensubiyet Kodlarının Değişimi” adıyla sunuldu. Tebliğinde Çakmak, dünyeviliğin gerçekliğinden bahsedilmesi gerektiğinin bir paradigma olarak dünyeviliğin nasıl durduğunun önemli olduğunu altını çizdi. Zihin dünyasının kaynaklarının nereye ait olduğuna bakılmasının bir zaruriyet olduğunu belirten Çakmak bu konuda korkuların üstüne gidilmesi

gerektiğini vurguladı. İkinci tebliğ Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Ahmet Öz tarafından “Kur’an’da Dünya Algısı” adıyla sunuldu. Öz konuşmasında, İslâm’ın her konuda olduğu gibi dünya ve ahiret konusunda da itidalli olmayı emrettiğini, günümüzde bu denge korunmadığı için ya tamamen dünyevileşip dünya nimetleri putlaştırıldığı ya da dünyadan el etek çekerek bir köşede kendi halinde yaşamın sürdürüldüğü yanlış bir din algısı oluşturulduğunu söyledi. Üçüncü tebliği Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Yakup Yüksel sundu. “Dünya ve Ahiret Dengesi” başlıklı tebliğinde Dünya ve ahiret dengesi açısından yanlış algıların inanç ve amel bakımından iki başlık altında toplanabileceğini söyleyen Yüksel, bu algıların inanç bakımından ahiretin inkârı amel bakımından aşırı münzevilik ya da yapılan ameli azımsamak şeklinde örneklenebileceği belirtti. Ayrıca bu yanlış algılara dünyevileşme arzusu, tenasüh inancı, cennetteki nimetlerin bazı kelimeler tarafından soyut kabul edilmesi, tûl-i emel, ölüm korkusu ve bazı sûflilerin dünyayı yanlış yorumlamalarının da dâhil edilebileceğini vurgulayan Yüksel dünya ve ahiret arası dengeyi kurmanın yolunun Kur’an’ı doğru anlamaktan geçtiğini belirtti.

Konusu “İslâmî Hareketler ve Şiddet” olan, sempozyumun son oturumu Prof. Dr. Nihat Yatkın başkanlığında Altınbaşak Salonu’nda, 16.00-17.30 saatleri arasında gerçekleştirildi. İlk tebliğ Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Cafer Acar tarafından “Cihad-Şiddet Bağlamında Gayrimüslimlerle İlişkilere Dair Yanlış Algılar ve Siyer Açısından Değerlendirilmesi” adıyla sunuldu. Mü’min, münafık, kâfir, müşrik diyerek insanları kategorize ettiğimizi ve kendi mensup olduğumuz konuma karşı diğer insanları dışladığımızı belirten Acar, insanî ilişkilerin zayıfladığından ve Müslümanların olumsuz bir imaja sahip olduğundan bahsetti. Müslümanların mantığına göre müşrik, Yahudi, Hıristiyan denildiğinde uzak durulması gereken kişilerin akla geldiğini söyleyen Acar bunlardan kaçmak yerine bunları domine ederek teyakkuza geçilmesi gerektiğini vurguladı. Acar kategorik olarak düşünmek yerine analitik olarak düşünülmesi gerektiğinin altını çizdi. Bir diğer tebliğ Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Ömer Sabuncu tarafından “Çağdaş Bazı İslâmî Hareketlerdeki Yanlış Algılar ve Şiddet Sorunu” adıyla sunuldu. Sabuncu tebliğinde, ayet ve hadislerin bağlamından koparılması, bazı grupları zayıf rivayetler doğrultusunda meşruiyet arayışına sevk ettiğini belirtti. Bunun neticesinde bazı İslâmî hareketlerin şiddetle anıldığını vurgulayan Sabuncu; aksine İslâm’ın daima şiddetin karşısında yer aldığını ve günümüzde şiddetle gündeme gelen İslâmî hareketlerin son bulmasının yolunun doğru İslâmî aramaktan geçtiğini vurguladı. Bu oturumun diğer iki tebliğinden birini Mardin Artuklu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim

Üyesi Yrd. Doç. Dr. Hacer Şahinalp “Pratik Boyutlarıyla Tekfir - İman ve Amel İlişkisi” adıyla, diğerini Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Veysel Kasar “İslâm İnancında İtidal ve İstikamet Çizgisi” adıyla sundu.

Eş zamanlı olarak Yonca Salonu’nda başlayan “İslâm, Sevgi ve Aile” başlıklı oturuma Prof. Dr. Hasan Keskin başkanlık etti. İlk tebliği Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Atilla Yargıcı “Yozlaştırılan Üç Kavram: Sevgi, Aşk ve Şefkat” adıyla sundu. Tebliğinde sevgi olarak adlandırılan duygunun eyleme dayalı bir duygu olduğu ve tezahür etmek istediğini söyleyen Yargıcı, sadece Allah’ı soyut olarak sevmenin insana yeteceği iddiasının yanlış bir algı olduğunun gerçek sevginin tezahür etmek istediğinin, insanlar arasında tezahür etmeyen sevginin bir anlamı olmadığını, insan ile Allah arasındaki sevgi ilişkisinde de Hz. Muhammed’e itaat anlamında bir tezahür gözükmediği takdirde hiçbir anlam ifade etmediğinin altını çizdi.

İkinci tebliği Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Ahmed Mahmud Zekeriyya *الحب في الاستغلال* adıyla sundu. Diğer bir tebliği Hitit Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Muammer Cengil “Din, Değerler ve Aile İçi Şiddet Döngüsü” adıyla sundu. Dördüncü tebliği Kırıkkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. M. Ali Yazıcıbaşı “Ailede Yozlaşma ve Şiddetin Nedenleri” adıyla sundu. Tebliğinde on dokuzuncu yüzyılda meydana gelen Sanayi devrimi, savaşlar, çeşitli fikir akımları tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi bizim aile hayatında yozlaşma, aile içi şiddet gibi problemlere neden olduğunu söyleyen Yazıcıbaşı söz konusu tarihten itibaren ailelerde meydana gelen yozlaşmanın nedenlerini, evlilik yaşının gecikmesi, boşanma olaylarının artması, aile rollerinin değişmesi, aile bireylerinin sayısının azalması, çocuk sahibi olmada karşılaşılan zorluklar, aile reisliği sorunu, ailenin yaşlanması, ekonomik sorunlar, iletişim eksikliği, evlilik dışı yaşamının normal olarak algılanmaya başlanması, manevi değerlerin eksikliği, eşler arasındaki denkliğin gözetilmemesi, eşlerin kişilik ve karakter olarak kendilerini tanımamaları, evlenecek kişilerin evlilikten beklentilerini ve evliliğe hangi anlam yüklediklerini bilmemeleri vb. şeklinde ifade etti. Son tebliği Uşak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Nazım Bayrakdar “İslâm Diniyle İlgili Yanlış Algılar Bağlamında Ailede Yozlaşma ve Şiddet” adıyla sundu. Bildiride ailede yozlaşma ve şiddet probleminin, aile fertlerinin birbirlerine yönelik bakış açılarındaki çarpıklıkla ve sevgi duygusundaki yozlaşma ile doğrudan ilişkisi olduğunu vurgulayan Bayrakdar, bu bağlamda İslâm dininin temel kaynaklarında yer alan hükümler esas alınarak aile fertlerinin birbirlerine bakış açılarının ne olması ve birbirlerine yönelik hissettikleri sevginin hangi nitelikleri taşıması gerektiği hususunda

değerlendirmelerde bulundu. Bildiride genel itibariyle; aile fertlerinin birbirleri için huzur kaynağı oldukları zamanlarda nimet; sıkıntı ve huzursuzluk kaynağı oldukları zamanlarda ise emanet oldukları gerçeğine uygun hareket etmeleri durumunda aile içi şiddet probleminin büyük ölçüde çözüme kavuşacağını belirtti.

17.30'da başlayan değerlendirme oturumu ile sempozyum son buldu. Altınbaşak Salonu'nda Prof. Dr. Musa Kazım Yılmaz başkanlığında başlayan oturum yarım saat sürdü. Katılımcıların yaklaşık onar dakika konuştuğu değerlendirme oturumunun sonunda, başkan Prof. Dr. Musa Kazım Yılmaz sempozyuma katılan, emeği olan herkese teşekkür etti. 30 Ekim Pazar günü ise misafirlerin katılımı ile Harran gezisi yapıldı. Saat 10.00'da başlayan gezi saat 15.00'de Eyüp Nebi ziyareti ile son buldu.

Sempozyumda Hz. Peygamber'in vefatından sonra çeşitli sebeplerle İslâm hakkında farklı algıların oluştuğu; bu farklı algıların bir kısmının İslâm'ın doğruluğundan ve özünden gittikçe uzaklaşmaya neden olduğu; İslâm'ın vasat çizgisinden ayrılıp ifrat ve tefrite sapan ekollerin mevcudiyetinin tarihsel bir realite olduğu dile getirildi.

İslâm hakkında oluşturulmaya çalışılan yanlış algıların tarihsel süreç içerisinde nasıl başladığı, hangi alanlarda yoğunlaştığı, fert, aile, toplum ve topyekûn ümmeti nasıl etkisi altına aldığı, bu yanlış algılara karşı doğru İslâmiyet'in ortaya koyduğu kriterler ve perspektifleri geniş bir şekilde ele alınmaya çalışıldı. Yanlış İslâm algısının İslâm'ın ana kaynaklarındaki doğru İslâmiyet'le uzaktan yakından hiçbir ilişkisi olmadığına vurgu yapıldı.